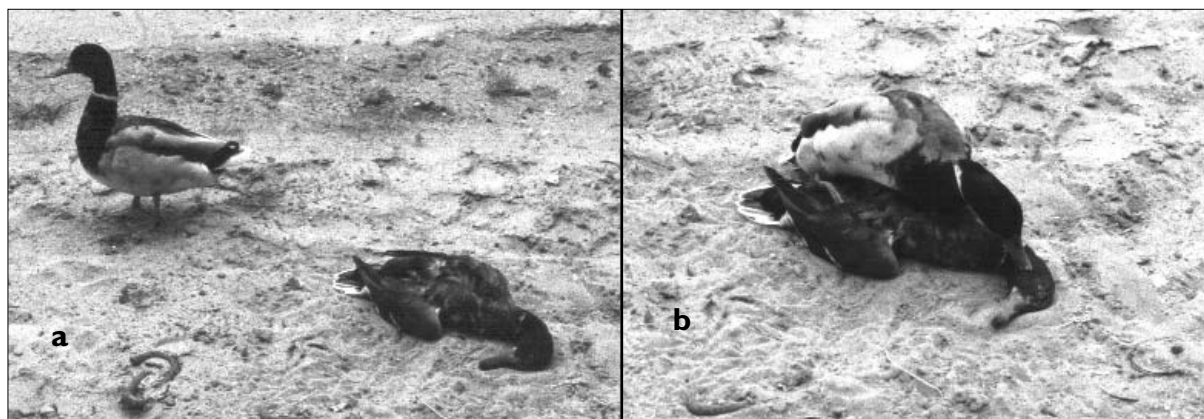

Dagboek Ig Nobel

KEES MOELIKER *

WAAR HET ALLEMAAL MEE
BEGON IN 1995: TWEE
WOERDEN VOOR DE
GLAZEN GEVEL VAN HET
NATUURMUSEUM
ROTTERDAM (FIGUUR 2
UIT DEINSEA 8:
PAGINA 244).
[FOTO'S: KEES MOELIKER]

Op 2 oktober 2003 ontving Kees Moeliker in het Sanders Theatre van de Harvard Universiteit in de Verenigde Staten de Ig Nobel Prize 2003. De even vaak bejubelde als verguisde prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan tien onderzoekers die met hun publicaties 'mensen eerst aan het lachen maken en daarna aan het denken zetten'. Kees kreeg de prijs voor het vakgebied Biologie op basis van zijn publicatie in *Deinsea*** over 'Het eerste geval van homoseksuele necrofilie bij de wilde eend'. Hij hield voor *Straatgras**** een dagboek bij.

Het begon in april 2003 met een onschuldig mailtje: "Would it be possible for you to mail me a copy of your remarkable article 'The first case of homosexual necrophilia in the mallard *Anas platyrhynchos* (Aves: Anatidae)? Sincerely and improbably, Marc Abrahams, Editor, *Annals of Improbable Research* (AIR)". Het overdrukje uit *Deinsea* 8 ging met de post mee en ik was het curieuze geval van homoseksuele necrofilie bij de Wilde Eend, waarvan ik in 1995 getuige was en dat ik in 2001 publiceerde, eigenlijk weer vergeten. Het ging, kort samengevat, over een achtervolgingsvlucht van twee Wilde Eenden die eindigde met een enorme dreun tegen de glazen gevel van het Natuurmuseum Rotterdam. Eén van de twee (de vluchtende eend) lag dood op zijn buik en de achtervolger 'verkrachte' het kadaver vervolgens gedurende meer dan een uur. Een curieus geval omdat (1) het twee woorden betrof, (2) waarvan één versdood, en (3) de paring opvallend lang duurde. Na lang aandringen van Erwin Kompanje zette ik de gebeurtenis op papier in *Deinsea* en op de Achterpagina van NRC Handelsblad: een tamelijk droge beschrijving met een korte discussie over toedracht en achtergrond (zie www.nmr.nl/deins815.htm).

Ignobel?

Begin mei volgt een (zeer vertrouwelijke) e-mail van Marc Abrahams waarin hij mij uitlegt dat ik op basis van mijn *dead mallard paper* ben uitverkoren om in oktober in Harvard (Cambridge, Massachusetts) de Ig Nobel prijs voor de Biologie in ontvangst te nemen. Ig Nobel? Via internet (www.improbable.com) kom ik er snel achter waar het om gaat: de Ig Nobel Prize - genoemd naar de legendarische uitvinder Ignatius ('Ig') Nobel, naar eigen zeggen nazaat van Alfred, hoewel het volgens anderen een speling van het Engelse woord *ignobel* (onwaardig, verachtelijk) is - wordt sinds 1991 jaarlijks toegekend door het Amerikaanse wetenschappelijke humor tijdschrift *Annals of Improbable Research* (AIR) aan tien (groepen) wetenschappers van verschillende disciplines en pluimage wier onderzoek mensen eerst laat lachen en daarna aan het denken zet. AIR selecteert de winnaars uit ruim 5000 voordrachten; personen die zichzelf voordragen worden genegeerd. De *Igs* zijn bedoeld om de publieke belangstelling voor wetenschap te vergroten. Dat is een nobel doel en nadat ik de lijst met eerdere winnaars en hun werk heb doorgekeken, zeg ik zonder aarzeling 'yes!' op de vraag of ik de

prijs accepteer. Ik word op 2 oktober verwacht voor de Ig Nobel Prize Ceremony in het Sanders Theatre van de Harvard Universiteit en op 4 oktober voor een *public lecture* aan het Massachusetts Institute of Technology. Ik zweer geheimhouding en vertel het slechts aan een paar intimi.

HET MEI/JUNI 2003
NUMMER VAN ANNALS OF
IMPROBABLE RESEARCH.
[ZIE WWW.IMPROBABLE.COM]

Vers gebalgd

Zaterdagavond 27 september arriveer ik, met in mijn bagage een vers gebalgede (en nog stinkende) Wilde Eend, op het vliegveld van Boston. Ik heb ruim een week uitgetrokken voor het Ig Nobel gebeuren en een werkbezoek aan drie natuurhistorische musea: het Peabody Museum of Natural

* [C.W. Moeliker is hoofd communicatie & collectie van het Natuurmuseum Rotterdam; e-mail moeliker@nmr.nl]

** [Moeliker, C.W., 2001 -The first case of homosexual necrophilia in the mallard *Anas platyrhynchos* (Aves: Anatidae) - *Deinsea* 8: 243-247]

*** [delen van dit dagboek verschenen eerder in *Bionieuws* 13(17): 10]

History (Yale University) in New Haven, het American Museum of Natural History in New York en het Museum of Comparative Zoology (Harvard University) in Cambridge. Ik ga er twee vogelfamilies onderzoeken, Monarchidae (vliegenvangers) en Megapodiidae (grootpoothoenders).

Zondag rijd ik in een bloedrode Ford Mustang (waar het autoverhuurbedrijf mij mee heeft opgescheept) van Boston naar New Haven en besluit de regenachtige middag in het Peabody Museum door te brengen. Het is er stampend druk. Er is een mooie zaal met dino's en andere spectaculaire fossielen, een wisselexpositie over de fossielen uit de Burgess Shale (o.a. bekend van het boek 'Wonderful life' van Stephen J. Gould), en er zijn echt mooie diorama's. In bijna elke zaal proberen lieve meisjes mij 'vriend' of 'member for life' te maken. Het aanbod is aantrekkelijk (ook gratis toegang tot 837 andere natuurhistorische en science musea) maar ik sla het af en steun het museum door de aankoop van een T-shirt en een petje.

Warblers en flickers

Maandag 29 september ben ik te gast bij collega Kristof Zyskowski die in het Peabody Museum de vogelcollectie beheert. Ik zoek er de Molukse grootpoothoenders (*Eulipoa wallacei*) die Dillon Ripley op het Indonesische eiland Misool verzamelde en die het enige bewijs vormen dat de soort op dat eiland voorkomt. Van de twee die Ripley er in 1954 verzamelde, tref ik er één aan (een mannetje met veldnummer 488), de andere - zo blijkt na enig spitten in de collectie-administratie - is in december 1963 geruimd met het USNM (Smithsonian) in Washington. De nauwgezette aantekeningen op het label o.a. over de kleur van ogen en poten overtuigen mij ervan dat Ripley de vogel zelf verzamelde. Verder werk ik de laden met monarchen door, met speciale aandacht voor het holotype van *Monarcha julianae* RIPLEY 1959, genoemd naar de voorlaatste Koningin der Nederlanden, een soort die uitsluitend voorkomt op het Indonesische eiland Kofiau. Het originele veldlabel met aantekeningen in het Indonesisch hangt nog aan de pootjes.

Dinsdag 30 september meld ik mij in hartje Manhattan bij Paul Sweet, vogelcollectie-manager van het American Museum of Natural History. Met een collectie van ruim een miljoen specimina (balgen, opgezette vogels, skeletten, eieren, nesten, natte preparaten) is het 'AMNH' een waar paradijs voor de ornitholoog. Mijn laatste bezoek was in 1994 en Paul laat met gepaste trots het nieuwe Cullman Molecular Laboratory zien: hier wordt op basis van DNA-sequenties de afstammingsgeschiedenis en

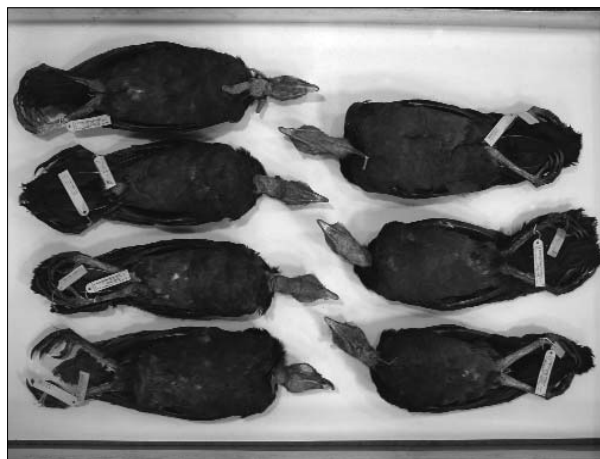
onderlinge verwantschap van de bijna 10.000 vogelsoorten in kaart gebracht. Ik houd het voorlopig bij mijn schuifmaat en lineaal en verzamel wat aanvullende gegevens van de zeven balgen van Bruijns boshoen (*Aepyodius bruijnii*) die het museum rijk is. Tussen de middag vogelen we even in Central Park (vier soorten *warblers* en een echte Amerikaanse *flicker*, een soort specht). Daarna duik ik weer in de monarchen. Ik krijg de sleutel van Paul en puzzel tot 's-avonds laat met balgies van *Monarcha leucotis*. Dit zwartwitte vliegenvangertje komt zowel in het noordoosten van Australië als op de Molukse eilanden Tanimbar, Buru en Halmahera voor. De Australische ondersoort staat tegenwoordig als aparte soort in de vogelboeken, maar is dat wel terecht?

Zinloos?

Woensdagavond 1 oktober bel ik aan bij het echtpaar dat mij gedurende de IGS onderdak verschaft. Voor de Ig Nobel winnaars wordt goed gezorgd. Peaco Todd en John Bradley wonen samen met hun kat Cactus in Somerville, het lommerrijke stadsdeel dat grenst aan Cambridge. Peaco is cartoonist, artdirector van de *Annals of Improbable Research* en medeorganisator van de *Igs*, zoals het gebeuren door insiders genoemd wordt. Cactus raakt erg opgewonden van de geur van bederf die de gebalgde eend die ik bij me heb verspreidt, en ik berg hem voor de zekerheid op in de Mustang. Volgens Peaco ruikt de auto (en ik ook een beetje) naar mijn *duck*.

Jelle Reumer, voor de verandering nu eens mijn pers-chef, heeft vanuit het museum het persbericht

DE 'DINOZAAL' VAN HET
PEABODY MUSEUM OF
NATURAL HISTORY,
NEW HAVEN.
[FOTO: KEES MOELIKER]

(LINKS) HET HOLOTYPE
VAN DE JULIANA MONARCH
(*MONARCHA JULIANAE*),
COLLECTIE PMNH
39235.
(RECHTS) DE ZEVEN
NEW YORKSE EXEMPLAREN
VAN BRUIJNS BOSHOEN
(*AEPYODIUS BRUIJNII*),
COLLECTIE AMNH.
[FOTO'S: KEES MOELIKER]

rondgefaxt en Jaap van Leeuwen heeft alles mooi op onze website gezet. Het nieuws wordt snel opgepakt. De hele nacht (in Nederland is het zes uur later) trilt mijn mobieltje en ik doe geen oog dicht. Het kost mij enige moeite om de Nederlandse media duidelijk te maken dat het niet om een spotprijs gaat, maar om een 'serieuze prijs met vette knipoog' die een groot publiek voor wetenschap wil interesseren. Toch kopt het AD de volgende morgen op de voorpagina met 'Prijs voor zinloos onderzoek'. Ach, wat is zinloos?

De ceremonie

Het is donderdag 2 oktober. Gelukkig zijn Peaco en John koffiedrinkers. Met grote mokken slappe drab verdrijf ik mijn slaap. Vanavond om half acht begint de ceremonie en om drie uur staat een aantal interviews met Amerikaanse media op het programma. Ik moet mijn *acceptance speech* die niet langer dan één minuut mag duren, nog schrijven. Volgens Peaco, die het kan weten, moet ik het echt kort houden want Miss Sweetie Poo (een schattig klein meisje) zal iedereen die te lang van stof is onverbiddelijk de mond snoeren met haar jaarlijks terugkerende *'please stop, i'm bored; please stop, i'm bored'*. Ik besluit om die minuut spreektijd ter plaatse te improviseren en mijn eendenbalg een belangrijke rol te geven. Ik heb sowieso geen tijd en rust om erover na te denken, want - gezeten achter Peaco's keukentafel - sta ik telefonisch zo'n beetje alle Nederlandse radiozenders en de wereldpers te woord. Langzaam wordt me duidelijk dat Ig Nobel iets groots is. Marc Abrahams, de *master of ceremonies*, belt: mijn herhaalde verzoek om de dia van de eendenwokkel tijdens mijn acceptance speech te tonen is toch afgewezen: het zien van dit geslachtsorgaan kan bij het Amerikaanse publiek emotionele reacties teweegbrengen. Zelfs dit tamelijk vooruitstrevende gezelschap zwicht voor een achterhaalde preutse moraal. Ik, en met mij het publiek, moet het doen met beelden van de een-

DE 1116 PLAATSEN VAN SANDERS THEATRE ZIJN ALLEMAAL BEZET MET ENTHOUSIAST PUBLIEK. [FOTO: ERIC WORKMAN, ANNALS OF IMPROBABLE RESEARCH]

denverkrachting zelf. Ook leuk. Peaco brengt me gelukkig even naar het Sanders Theatre; ik durf me er niet te vertonen met mijn rode pooierbak. Als ik, samen met mijn stinkende eend, het prachtige eikenhouten theater - één van de heilige hallen van Harvard - binnenstap krijg ik even kippenvel. Langzaam druppelen de organisato-

ren, de pers en de andere Ig Nobel winnaars binnen. We maken kennis.

Ik bevind mij in goed gezelschap: John Culvenor uit Australië (Natuurkunde) onderzocht hoe je het best schapen naar de plek waar ze geschoren worden kan slepen: *down hill* is zijn conclusie die ondersteund wordt met doorwrochte natuurkundige berekeningen (zie

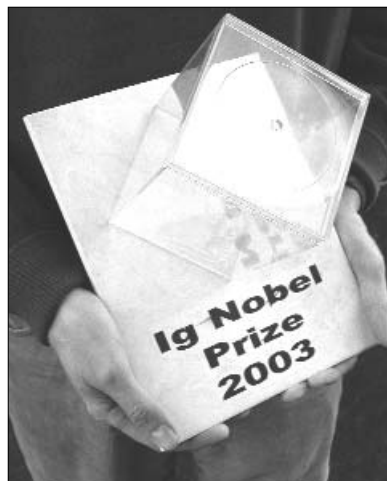
KEES MOELIKER ONTVANGT DE IG NOBEL PRIZE 2003 UIT HANDEN VAN (ECHTE) NOBELPRIJSWINNAAR WOLFGANG KETTERLE. [FOTO: : JOHN F. BRADLEY]

Deinsea 8 (2001) met daarin o.a. de inmiddels roemruchte publicatie van Kees Moeliker is nog beperkt voorradig. Bestellen kan door overmaking van Euro 45,- (inclusief verzendkosten) op Postbanknummer 511071 van Natuurmuseum Rotterdam te Rotterdam o.v.v. Deinsea 8. Bij afhalen in de museumwinkel betaalt u Euro 40,-.

Applied Ergonomics 33: 523-531). Eleanor Maguire uit Engeland (Geneeskunde) toonde aan dat delen van de hersenen van Londense taxi-chauffeurs beter ontwikkeld zijn dan van doorsnee inwoners van die stad (zie Proceedings of the National Academy of Sciences 97[8]: 4389-4403). Stefano Ghirlanda uit Italië (Interdisciplinair Onderzoek) ontdekte op overtuigende wijze dat kippen mooie mensen prefereren (zie Human Nature 13: 383-389), en Philip Zimbardo uit de Verenigde Staten (Psychologie) stelde keihard vast dat politici zeer eenvoudige persoonlijkheidsstructuren hebben (zie Nature 385: 493). De winnaar van de chemieprijs, Yukio Hirose uit Japan, loopt wat verdwaasd rond. Hij spreekt nauwelijks Engels en heeft volgens mij geen idee in welk circus hij beland is. Hij ontdekte dat er in Japan slechts één historisch standbeeld is dat niet door duiven wordt bescheten en onderzocht de oorzaak: in het 123 jaar oude beeld zit arsenicum verwerkt. Hirose reconstrueerde de koper-lood-arsenicum legering en past die toe om overlast van duiven en ander hinderlijk gevogelte te voorkomen.

De hele middag staan we voor TV camera's. CBS News Sunday Morning heeft speciale belangstelling voor mijn *story* maar de doodsaai *anchorman* Bill Geist kan de woorden *sex*, *homosexual* en *rape* niet uit zijn mond krijgen. Ik maak geschiedenis door hem voor de camera aan het lachen te maken door de stinkende woerd onder zijn neus te duwen. Om half zeven krijgen we backstage elk een *minor-domo* aangewezen. Deze liefallige en zwaar opgedofte meisjes zullen ons gedurende de show, want dat gaat het worden, begeleiden. Ondertussen tekenen in een min of meer georganiseerde chaos voorafgaande aan de ceremonie drie echte Nobelprijswinnaars onze oorkondes: Dudley Herschbach (Chemie, 1986), William Lipscomb (Chemie, 1976) en Wolfgang Ketterle (Natuurkunde, 2001). Wanneer we keurig op een rijtje het toneel betreden, regent het papieren vliegtuigjes die we vrolijk teruggooien. Het theater zit vol: de 1166 plaatsen zijn allemaal bezet met enthousiast publiek. Vraag me af of we dat in Nederland

met iets dergelijks voor elkaar zouden krijgen. Mijn *minor-domo* zet me op mijn plaats tussen de andere winnaars en achter de echte *Nobel Laureates*, de papieren Natuurmuseum-tas met mijn stinkende eend binnen handbereik. De hoogbejaarde Lipscomb mankeert niets aan zijn neus en zegt rondkijkend 'I smell some kind of food'. Ik ben winnaar nummer 10, de laatste en volgens insiders de klapper van de avond. De show voltrekt zich in een rap tempo. Marc praat alles aan elkaar en de vliegtuigjes gaan over en weer. De uitreikingen van de prijzen worden afgewisseld met korte of zeer korte lezingen, onder andere van Edward A. Murphy III, de zoon van Murphy van De Wet van Murphy, een Nano-opera in drie bedrijven (Atom and Eve), vier Nano lezingen van 24 seconden met een *summary* van zeven woorden, o.a. door Eric Lander (MIT Center of Genome Research) en Lene Hau (Professor of Physics, Harvard University) en een aantal *Moments of Science*, scheikunde-proefjes uitgevoerd met veel vloeibaar stikstof door dikke mannen in witte jassen. Helaas ontgaat mij veel omdat ik op het toneel zit en de beelden en teksten die geprojecteerd worden niet kan zien. Mijn optreden loopt gesmeerd. Marc kondigt aan, ik stap achter the *sacred curtains* vandaan, Wolfgang Ketterle overhandigt me de prijs, schudt onophoudelijk mijn hand, en nadat het publiek - kennelijk aangezet door een geprojecteerde tekst - hun luide gekwaak staakt, steek ik mijn acceptance speech af. De beamer projecteert de plaatjes

"DE PRIJS IS EEN FRAAI KNUTSELWERKJE ...".
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

uit Deinsea. De eend die ik te voorschijn tover, steelt de show en Miss Sweetie Poo komt niet verveeld uit haar stoel. De prijs is een fraai knutselwerkje bestaande uit een badkamertegel beplakt met de tekst 'Ig Nobel Prize 2003' met daarop bevestigd een perspex kubus waarin zich een goudstaaf ter grootte van exact één nanometer bevindt. Mijn liefallige *minor-domo* brengt me de bijbehorende oorkonde. Na afloop mengt het enthousiaste publiek en de pers zich op het toneel tussen de winnaars. Een vrouw klampt zich aan me vast en zegt: "I am so confused, I didn't know this could happen in nature, I thought only humans could do such things".

Het wordt backstage nog gezelliger met lauwe witte wijn uit plastic bekertjes, met de correspondenten van British Medical Journal ("Please let me touch your dick, ... sorry, duck") en Donald McNeil van The New York Times, nog meer enthousiaste journalisten en met Marc Abrahams en de zijnen (ruim 50

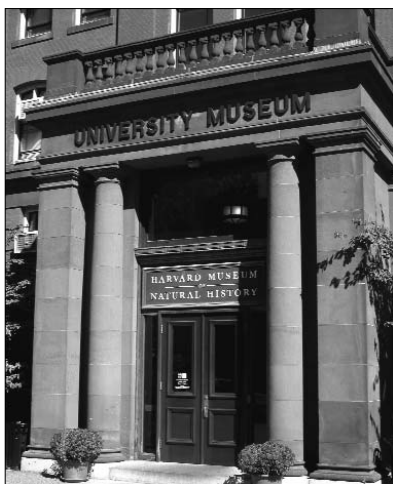

"DE EEND DIE IK TE VOORSCHIJN TOVER, STEELT DE SHOW".
[FOTO: COURTESY TAKARA Co, LTD]

mensen) die na maanden van voorbereiding een mooie show hebben opgevoerd.

Lichte kater

Vrijdag 3 oktober werk ik in het Museum of Comparative Zoology aan de monarchen. Vogelconservator Douglas Causey verontschuldigt zich voor de zware mottenballengeur waarmee de vogelafdeling bezwangerd is: "Mijn voorganger rook het op den duur niet meer en bleef met die rotzooi strooien". De naftalinedamp komt mijn lichte kater niet ten goede. De collectie en het espresso-apparaat van Douglas maakt veel goed. Er ligt een mooie serie *Monarcha cineracens* uit de Bismarck Archipel die ik nog niet eerder onder ogen kreeg. Ze zijn veel lichter van kleur dan de ondersoorten die op eilanden westelijk van Nieuw Guinea voorkomen. Douglas geeft me een pasje, een parkeerkaart en een sleutel zodat ik ook na kantoor tijd en in het weekend toegang tot de collectie heb. Blijf in het museum hangen en werk 's-avonds in alle rust aan de lezing die morgen op het programma staat. Ik stel een serie van 18 dia's samen, waaronder een close-up van de gewraakte eendenwokkel. 'Thuis' in Somerville heeft gastvrouw Peaco een fraaie cartoon van me gemaakt.

Genoeg gelachen

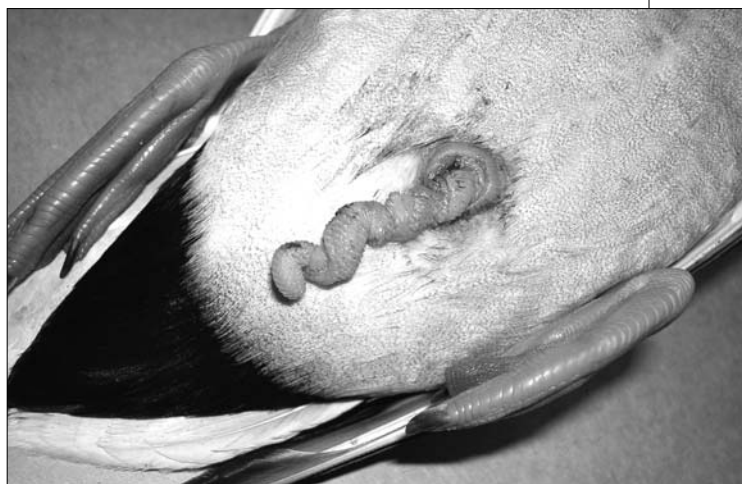
Zaterdag 4 oktober rond het middaguur vind ik zowaar een parkeerplaats pal voor de monumentale ingang van het hoofdgebouw van het Massachusetts Institute of Technology. De lezingen vinden plaats in een grote collegezaal elders in het MIT-complex. En ja hoor, de zaal zit al ruim voor aanvang stampvol. Bijna alle Ig Nobel winnaars maken gebruik van de mogelijkheid om - in alle ernst - iets langer dan de minuut van afgelopen donderdag over hun werk te vertellen. We krijgen tien minuten spreektijd. Na het gebruikelijke gefoeter met laptops, kabels en powerpoint presentaties die niet opstarten (Edward A. Murphy III, zoon van Murphy van de Wet van Murphy was niet voor niets een van de sprekers) begint een boeiend lezingenprogramma met veel respons uit de zaal. Mijn praatje, waarin de eendenbalg weer een belangrijke rol heeft, gaat over raamslachtoffers, wat een vogelconservator ermee doet, wat 'mijn' woorden bezielde heeft, verkrachting als voortplantingsstrategie en de rol van het hebben van een penis. Eén toehoorder ontdekt dwarsverbanden en maakt luidkeels duidelijk dat het glazen nieuwbouwpaviljoen van het Natuurmuseum Rotterdam gesloopt moet worden dan wel beplakt met de vinding van chemieprijswinnaar Hirose. Een vraag die velen bezig houdt, luidt "How did you get your duck trough customs?" (Hij zat in mijn koffer). Na afloop signeer ik Deincea overdrukjes en help ik verslaggevers van diverse Amerikaanse *gay-magazines* uit hun droom door te verklaren dat ik niet homoseksueel ben en het nooit met een lijk of een eend heb gedaan.

".... GASTVROUW PEACO HEEFT EEN FRAAIE CARTOON VAN ME GEMAAKT".
[ILLUSTRATIE: PEACO TODD, ZIE WWW.PEACOTOONS.COM]

's-avonds is in een statig woonhuis in Cambridge een *afterparty* voor alle winnaars en de harde kern van de Ig organisatie. Het blijft lolig. Ed Murphy jr loopt rond met de rekenlineaal en het Edwards Air Force Base pasje van zijn vader, kippenman Stefano Ghirlanda probeert psychologie-winnaar Philip Zimbardo voor zijn vervolgonderzoek te interesseren en de kinderen van het huis spelen met mijn eend. Marc nodigt me uit om deel te nemen aan de 'Ig Nobel Tour of the U.K.' die in maart 2004 tijdens de (Britse) National Science Week zal plaatsvinden. Ik zeg weer ja, maar heb voorlopig even genoeg gelachen.[]

LINKS:
DE HOOFDINGANG VAN HET HARVARD MUSEUM OF NATURAL HISTORY, OOK MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY GENOEMD.
ONDER:
DE GEWRAAKTE 'EENDENWOKKEL'.
[FOTO'S: KEES MOELIKER]

Nawoord

Velen hebben mij gevraagd of het krijgen van een Ig Nobel prijs een eer of een afgang is. Om die vraag te beantwoorden moet je begrijpen waar bij de *Igs* om draait. Het is volgens mij satire op zijn best, met in het achterhoofd een belangrijk doel: belangstelling wekken voor wetenschap. Snap je het niet, wil je het niet snappen of sta je niet achter hetgeen je onderzocht/gepubliceerd hebt, dan weiger je de prijs. Snap je het wel dan speel je het spel mee, haal je de prijs op en laat je je bekogelen met papieren vliegtuigjes. Ter samenvatting herhaal ik graag de woorden die Marc Abrahams elk jaar na afloop van de ceremonie uitspreekt: "If you didn't win an Ig Nobel Prize - and especially if you did - better luck next year!". U kunt nominaties voor 2004 sturen naar marca@chem2.harvard.edu.